

Любіцева О.О. доктор геогр. наук, проф..
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЗВИТОК ТУРИСТИЧНОЇ НАУКИ І ТУРИСТИЧНОЇ ОСВІТИ

В Україні за 25 років створена і діє система підготовки кадрів для туризму. Ця система, при всіх її вадах і проблемах, є конкурентоздатною, оскільки в іншому разі випускники не користувались би попитом за кордоном, не могли продовжувати там освіту, не могли брати участь в сучасних програмах академічної мобільності студентів. Але для того, щоб розвиватись, не втратити наявні позиції, відповідати положенням діючого законодавства, варто: 1) внести зміни до діючих норм і переліків; 2) довести, що сучасна «наука про туризм» має всі ознаки наукового напрямку і може бути інституційована.

Підготовку кадрів з вищою освітою для туризму здійснюють (2015р, дані МОНУ):

ОКР за напрямом підготовки 140103 туризм/туризмознавство	Всього по Україні, од.	В т.ч. у Києві, од.
Бакалавр	103	19
<i>Спеціаліст</i>	59	10
Магістр	40	10

Приєднуючись до пропозицій, висловлених під час слухань 6.04.2016 р., зокрема, депутата А.Палатного про те, що на часі вже питання формування туристичної науки як окремішньої пропонуємо наступне як перший крок у цьому напрямку:

До пункту 3. Законодавче забезпечення реформ у галузі туризму України:

Пропозиції: з метою забезпечення якості підготовки кадрів для сфери туризму і підвищення конкурентоздатності вітчизняної галузі необхідно:

1) Кабінету Міністрів України

1.1. *внести зміни до Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» №266 від 29.04.2015 р. в такій редакції:*

Шифр галузі	Галузь знань	Код спеціальності	Найменування спеціальностей
24	Сфера обслуговування, <i>туризм</i>	241	Готельно-ресторанна справа
		242	<i>Туристична справа/ або Організація подорожей і екскурсій</i>
		243	<i>Курортна справа</i>

Зараз так:

Шифр галузі	Галузь знань	Код спеціальності	Найменування спеціальностей
-------------	--------------	-------------------	-----------------------------

24	Сфера обслуговування	241	Готельно-ресторанна справа
		242	Туризм

Обґрунтування: Галузь знань «сфера обслуговування» в назві і в сутності відтворює технологічний процес підготовки, результатом якого має бути «обслуговування» із забезпеченням роботою в «сфері обслуговування». В назві відсутня галузь знань, що не дає підстав для підготовки рівня «доктор філософії в конкретній галузі науки». По-перше, туризм виконує багато суспільних функцій і всі вони не охоплюються сферою обслуговування. Сфера обслуговування не вбирає в себе всю багатогранність туризму, навпаки, спрощує його сприйняття, зводячи тільки до надання послуг. По-друге, науки, які мають туризм за об'єктно-предметну сферу, вже накопичили значний теоретико-методологічний і аналітичний здобуток, щоб, об'єднавши зусилля, завершити формування нового наукового напрямку: туризмознавство/туризмологія. По-третє, назва спеціальності «туризм» не відповідає сутності діяльності, оскільки турмін «туризм» визначає явище соціально-економічного, гуманітарного змісту, а діяльністю має бути означена галузь (вид економічної діяльності). Пропонований варіант не змінює кількості галузей знань, не вносить суттєвих корегувань, але *надає можливість*: 1) вивести туризм на трирівневу систему підготовки кадрів «бакалавр – магістр – доктор філософії» відповідно дії норм Закону України «Про вищу освіту», 2014; 2) розвивати науково-дослідну діяльність в сфері туризму шляхом впровадження програм підготовки кадрів вищої кваліфікації; 3) розширити перелік спеціальностей за рахунок введення спеціальності «курортна справа», що дозволить привести у відповідність сферу підготовки кадрів і сферу державного регулювання: управління туризму і курортів; 3) ввести спеціальність «екскурсійна справа/екскурсознавство», «гід-екскурсовод», необхідну для забезпечення розвитку внутрішнього туризму (в разі, коли замість «туристичної справи запишемо «організація подорожей та екскурсій»).

1.2. внести Постанову про розвиток туристичної та екскурсійної діяльності в школах, про активізацію шкільного туризму

Обґрунтування: потреба у пізнанні навколишнього світу має формуватися в процесі навчання, в тому числі й засобами туризму. Мова – про введення екскурсій і туристичних подорожей до основної частини програм навчання, коли екскурсія стане стандартним елементом навчання «на об'єкті», як це має місце у багатьох країнах і не тільки Європи. Ми не використовуємо наявний потенціал, наявні ресурси туризму для патріотичного виховання. Одна справа, прочитати, чи побачити на фотографії певний визначний об'єкт, інша – відвідати його. Останнє, особливо в ранньому віці, залишає враження на все життя, виховує почуття гордості за країну, її історію і культуру. Ця програма, водночас, може стати першим, але значним кроком «відродження» професії екскурсовода (середній вік

екскурсоводів сьогодні прямує до пенсійного). Це має бути масштабна державна програма за участі МОНУ, Мінекономрозвитку, Мінфінансів, Мінінфраструктури

1.3. прийняти Постанову про ліцензування суб'єктів туристичної діяльності. Передбачити в умовах ліцензування квоту забезпечення суб'єкта туристичної діяльності працівниками з фаховою туристичною освітою

Обґрунтування: це не тільки дозволить підвищити якість обслуговування, але й забезпечить розвиток туристичної фахової освіти. Оскільки відміна ліцензування і квоти на забезпечення працівниками з фаховою освітою нівелює саме значення такої освіти.

II. Міністерству освіти і науки України

внести зміни до Порядку формування шкільних освітніх програм, ввівши до їх складу екскурсійну і туристичну діяльність як елемент основного навчального процесу;

III. – Міністерству інфраструктури України

забезпечити умови для здійснення екскурсійної і туристичної діяльності школярів;

IV. – Міністерству фінансів України – профінансувати даний вид шкільної підготовки;

V. Міністерству економічного розвитку України

5.1. розробити систему шкільних туристичних маршрутів і екскурсій пізнавального спрямування і забезпечити умови якісного розвитку шкільного туризму.

5.2. відновити діяльність Наукового центру розвитку туризму відповідно ст.27 Закону України «Про туризм», 2003. Затвердити в установленому порядку його правовстановлюючі документи, до яких як першочергову функцію даного центру ввести позицію про науково-дослідницьку діяльність, координацію наукової діяльності ВНЗ, які готують кадри для туризму (з урахуванням зарубіжного досвіду діяльності аналогічних науково-дослідних установ в сфері туризму, наприклад, Польщі, де діє Інститут туризму як науково-дослідна установа).

5.3. розробити і подати до Кабінету Міністрів України Положення про ліцензування суб'єктів туристичної діяльності, передбачивши в умовах ліцензування квоту щодо забезпеченості працівниками з фаховою туристичною освітою. Положення має бути розроблено на основі затверджених Державних стандартів в галузі туризму «Туризм. Послуги в сфері туризму».

VI. Верховній Раді України

- прийняти нову редакцію Закону України «Про туризм», в якій передбачити розвиток наукових і науково-дослідних досліджень, в тому числі у вищих навчальних закладах, стимулювання розвитку професійної і вищої освіти для забезпечення багатопрофільної туристичної діяльності в країні

В основі пропозицій – переважно польський досвід.